

საქართველოს სადაზღვევო სისტემის მომგებიანობა

The Profitability of Georgian Insurance System

ილია კოჟორიძე - დოქტორანტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

Ilia Kozhoridze - PhD student, Georgian Technical University

აბსტრაქტი. სადაზღვევო სისტემის მდგრადი განვითარებისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს სადაზღვევო კომპანიების მოგებასა და მომგებიანობას. ეს ქმნის სადაზღვევო კომპანიებისთვის დამატებით სახსრებს ინვესტირებისთვის და საჭიროების შემთხვევაში დიდი ოდენობის სადაზღვევო ზარალების ანაზღაურებას შეძლებს. სადაზღვევო სისტემის მომგებიანობის ინდიკატორები საშუალებას გვაძლევს შევაფასოთ, როგორც სადაზღვევო ბაზრის ზოგადი ეფექტიანობა, ასევე მარეგულირებელი ღონისძიებები განვახორციელოთ. სადაზღვევო სისტემის მომგებიანობის შეფასება აქტუალურია ასევე გლობალიზაციისა და ევროინტეგრაციული პროცესების ინტენსიფიკაციის კვალდაკვალ, რადგან საქართველოს აღებული აქვს ვალდებულება სადაზღვევო სისტემის რეგულირების საერთაშორისოდ აღიარებული სტანდარტების იმპლემენტაცია განახორციელოს. სტატიაში შეფასებულია საქართველოს სადაზღვევო სისტემის მომგებიანობა და მისი განვითარების ტენდენციები.

საკვანძო სიტყვები: სადაზღვევო სისტემა, ზარალიანობის კოეფიციენტი, ხარჯების კოეფიციენტი, უკუგების ნორმა კაპიტალზე.

Abstract. Insurance companies' profit and profitability have a big influence on insurance system's sustainable development. It creates funds which could be invested and be used to cover big insurance losses. Insurance companies' profitability indicators gives us opportunity to assess generally insurance system's efficiency and also regulate insurance market. Globalization and integration processes' intensification also make profitability indicators actual, because Georgia is obliged to implement internationally recognized insurance standards. This article reviews Georgia's insurance System profitability and its development tendencies.

Keywords: Insurance System, Loss Ratio, Expense Ratio, Return on Equity.

შესავალი. სადაზღვევო კომპანიების ფინანსური ანგარიშები უზრუნველყოფენ სტანდარტიზებულ მონაცემების მნიშვნელოვან წყაროს მათი ოპერაციების და საქმიანობის შესახებ. ქვეყნების უმეტესობაში მოითხოვება, რომ რეგულირებულმა სადაზღვევო კომპანიებმა მოამზადონ და გამოაქვეყნონ ფინანსური ანგარიშები შესაბამისი ეროვნული სტანდარტების მიხედვით. ძირითადად გამოიყენება ფინანსური ანგარიშების საერთაშორისო სტანდარტები ან სადაზღვევო რეგულირების სპეციფიკური ნორმატიული აღრიცხვის პრინციპები. საქართველოში სადაზღვევო კომპანიები ვალდებულები არიან ფინანსური მდგომარეობის გამჭვირვალობის უზრუნველსაყოფად ყოველწლიურად გამოაქვეყნონ წლიური აუდიტირებული ფინანსური ანგარიშგება და გარეაუდიტირებული

დასკვნა. ასევე ამის პარალელურად კვარტალურად და წლიურად გამოაქვეყნონ ფინანსური და სტატისტიკური ანგარიშები.⁸

ძირითადი ტექსტი. დაზღვევის ზედამხედველთა საერთაშორისო ასოციაცია სადაზღვევო კომპანიების მომგებიანობისა და ეფექტიანობის შეფასებისთვის იყენებს სხვადასხვა ინდიკატორს, რომელთა შორის აღსანიშნავია: ზარალიანობის კოეფიციენტი, ხარჯების კოეფიციენტი, კომბინირებული კოეფიციენტი, უკუგების ნორმა აქტივებზე, უკუგების ნორმა კაპიტალზე.

ზარალიანობის კოეფიციენტი გამოითვლება, როგორც ნეტო სადაზღვევო ზარალების შეფარდება გამომუშავებულ სადაზღვევო პრემიასთან. გამოვთვალოთ საქართველოს სადაზღვევო სისტემისთვის ზარალიანობის კოეფიციენტები 2017, 2018 და 2019 წლებისთვის. ამისათვის ავაგოთ დამხმარე ცხრილი:

ცხრილი N1. ზარალიანობის კოეფიციენტის გამოსათვლელი დამხმარე ცხრილი

წელი	ნეტო სადაზღვევო ზარალები, მლნ ლარი	გამომუშავებული სადაზღვევო პრემია, მლნ ლარი
2017	217,3	325,7
2018	231,6	386,9
2019	277,4	451,6

წყარო: ცხრილი აგებულია ავტორის მიერ საქართველოს დაზღვევის ზედამხედველობის სახელმწიფო სამსახურის შესაბამისი წლების სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლების საფუძველზე

აღნიშნული მონაცემების მიხედვით 2017 წელს ზარალიანობის კოეფიციენტმა შეადგინა 66,8%, 2018 წელს 59,8% ხოლო 2019 წელს 61,4%. ზარალიანობის კოეფიციენტების დინამიკის თვალსაზრისით შეინიშნება დადებითი ტენდენციები, 2018 წელს მოხდა მისი შემცირება 2017 წელთან შედარებით, მაგრამ 2019 წელს მოხდა მისი უმნიშვნელო ზრდა. თუ უფრო დეტალურად გავაანალიზებთ ცვლილებების კომპონენტების სტრუქტურას დავასკვნით, რომ 2019 წელს ზარალიანობის კოეფიციენტის ზრდა 2018 წელთან შედარებით დიდწილად განპირობებული იყო არასიცოცხლის დაზღვევაში, ნეტო სადაზღვევო ზარალების კომპონენტის, ანაზრაურებული ზარალების განსაკუთრებული ზრდით, თუ 2018 წელს

⁸ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსის 2017 წლის 20 ოქტომბრის ბრძანება N26. „ მზღვეველის მიერ ანგარიშებისა და გარეუდიტორული დასკვნის გამოქვეყნების ფორმისა და წესების დამტკიცების შესახებ“, თბილისი, 2017.

მისი ზრდა წინა წელთან შედარებით მოხდა 21,7%-ით, 2019 წელს იგი 76,9%-ით გაიზარდა.

ხარჯების კოეფიციენტი გამოითვლება, როგორც ხარჯების შეფარდება გამომუშავებულ სადაზღვევო პრემიასთან. სადაზღვევო კომპანიების ხარჯების გამოსათვლელად სადაზღვევო კომპანიების მოგება-ზარალის უწყისის, სხვა ხარჯების მუხლიდან გავითვალისწინოთ: ხელფასის ხარჯი და სხვა გაცემები, ადმინისტრაციული ხარჯები და ფინანსური ხარჯი. გამოვთვალოთ საქართველოს სადაზღვევო სისტემის ხარჯების კოეფიციენტები 20107, 2018 და 2019 წლების მიხედვით. ამისათვის ავაგოთ დამხმარე ცხრილი:

ცხრილი N2. ხარჯების კოეფიციენტის გამოსათვლელი დამხმარე ცხრილი

წელი	სადაზღვევო კომპანიის ხარჯები, მლნ ლარი	გამომუშავებული სადაზღვევო პრემია, მლნ ლარი
2017	85,6	325,7
2018	103,2	386,9
2019	128,9	451,6

წყარო: ცხრილი აგებულია ავტორის მიერ საქართველოს დაზღვევის ზედამხედველობის სახელმწიფო სამსახურის შესაბამისი წლების სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლების საფუძველზე

მონაცემების მიხედვით საქართველოს სადაზღვევო სისტემის ხარჯების კოეფიციენტმა 2017 წელს შეადგინა 26,3%, 2018 წელს 26,7% და 2019 წელს 28,5%. აღინიშნება ხარჯების კოეფიციენტის ზრდის ტენდენცია ბოლო წლებში. ეს ზრდა ძირითადად განპირობებულია ხალფასის ხარჯის და სხვა გაცემების შედარებით მაღალი ზრდის ტემპებით.

კომბინირებული კოეფიციენტი არის ზარალიანობის კოეფიციენტის და ხარჯების კოეფიციენტების ჯამი. საქართველოს სადაზღვევო კომპანიების კომბინირებულმა კოეფიციენტმა 2017 წელს შეადგინა 93,1%, 2018 წელს 86,5% და 2019 წელს 89,9%. კომბინირებული კოეფიციენტი, რომელიც ნაკლებია 100%-ზე მიუთითებს სადაზღვევო კომპანიების მომგებიანობასა და ეფექტიანობას.⁹

საქართველოს სადაზღვევო კომპანიების მიერ გამოქვეყნებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში, მოგება-ზარალის უწყისში სადაზღვევო კომპანიების

⁹ <https://www.insuranceopedia.com/definition/71/expense-ratio>, გადამოწმებულ იქნა: 5/5/2020

შემოსავალი პირობითად, შეგვიძლია დავყოთ სამ ჯგუფად: სადაზღვეო საქმიანობიდან მოგება (ზარალი), შედეგი საპენსიო საქმიანობიდან და შემოსავალი ინვესტიციებიდან.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს სადაზღვეო კომპანიების წმინდა მოგება 2019 წელს შემცირდა 2018 წელთან შედარებით 42,2 მლნ ლარიდან 25,2 მლნ ლარამდე, ბოლო სამი წლის განმავლობაში სტაბილურად იზრდება მოგება სადაზღვეო საქმიანობიდან, რომელიც 2017 წელს იყო 102,7 მლნ ლარი, 2018 წელს 140,3 მლნ ლარი და 2019 წელს 137,6 მლნ ლარი. თავად სადაზღვეო მოგება(ზარალი) მოიცავს ორ კომპონენტს: მოგებას არასიცოცხლის დაზღვევის საქმიანობიდან და მოგებას სიცოცხლის დაზღვევის საქმიანობიდან. ბოლო სამი წლის განმავლობაში სადაზღვეო მოგების უდიდესი წილი იქმნება არასიცოცხლის დაზღვევის საქმიანობიდან. 2017 წელს მთლიან სადაზღვეო მოგებაში არასიცოცხლის დაზღვევის საქმიანობიდან წილმა შეადგინა 83,4%, 2018 წელს 87,2% და 2019 წელს 87,6%. მთლიან სადაზღვეო მოგებაშიც თანდათანობით იზრდება არასიცოცხლის დაზღვევის საქმიანობიდან მიღებული მოგების წილი.

საპენსიო საქმიანობიდან შემოსავალი საქართველოს სადაზღვეო სისტემისთვის სადაზღვეო საქმიანობიდან მიღებულ მოგებასთან შედარებით ბევრად ნაკლებია. პრაქტიკულად ამ საქმიანობაში არ შეინიშნება აქტივობა და მისი მნიშვნელობაც ბოლო სამი წლის განმავლობაში მცირდება. 2017 წელს საპენსიო საქმიანობიდან შედეგმა შეადგინა 0,61 მლნ ლარი, 2018 წელს 0,48 მლნ ლარი და 2019 წელს 0,15 მლნ ლარი.

სადაზღვეო კომპანიების შემოსავლების მესამე წყაროს წარმოადგენს საინვესტიციო შემოსავლები, რომელიც მზარდი ტენდენციებით ხასიათდება. 2017 წელს საინვესტიციო შემოსავლებმა შეადგინა 9,2 მლნ ლარი, 2018 წელს 15,3 მლნ ლარი და 2019 წელს 19,6 მლნ ლარი.

უკუგების ნორმა აქტივებზე გამოითვლება, როგორც წმინდა მოგების შეფარდება აქტივებზე. მომგებიანობის აღნიშნული კოეფიციენტი ზომავს წმინდა მოგებას ყველა ინვესტირებულ აქტივებთან მიმართებაში. სადაზღვეო სისტემის მომგებიანობის შეფასებისთვის უკუგების ნორმა აქტივებზე არის ძალიან მნიშვნელოვანი სადაზღვეო ბაზრის მარეგულირებელი მიზნებისთვის. გამოვთვალოთ უკუგების ნორმა აქტივებზე 2017, 2018 და 2019 წლებისთვის, რისთვისაც ავაგოთ დამხმარე ცხრილი:

ცხრილი N3. აქტივებზე უკუგების ნორმის გამოსათვლელი დამხმარე ცხრილი

წელი	სადაზღვევო კომპანიების წმინდა მოგება, მლნ ლარი	სადაზღვევო კომპანიების აქტივები, მლნ ლარი
2017	20,3	580,2
2018	42,2	743,2
2019	25,2	799

წყარო: ცხრილი აგებულია ავტორის მიერ საქართველოს დაზღვევის ზედამხედველობის სახელმწიფო სამსახურის შესაბამისი წლების სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლების საფუძველზე

ცხრილში მოცემული მონაცემების მიხედვით საქართველოს სადაზღვევო სისტემის უკუგების ნორმამ აქტივებზე შეადგინა 3,5%, 2018 წელს 5,7% და 2019 წელს 3,2%. მართალია 2018 წელს მოხდა აღნიშნული მაჩვენებლის გაუმჯობესება, მაგრამ 2019 წელს იგი შემცირდა. ამის ძირითადი მიზეზი იყო წმინდა მოგების შემცირება 42,2 მლნ ლარიდან 25,2 მლნ ლარამდე.

უკუგების ნორმა კაპიტალზე ძირითადად გამოითვლება, როგორც წმინდა მოგების ფარდობა სააქციო კაპიტალთან. ეს კოეფიციენტი თითქმის ყველა წევრ ქვეყანაში გამოიყენება ეკონომიკური განვითარებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციაში. იგი მნიშვნელოვანია მარეგულირებელი მიზნებისთვის. საქართველოს სადაზღვევო სისტემის სააქციო კაპიტალმა 2017 წელს შეადგინა 154,3 მლნ ლარი, 2018 წელს 221,6 მლნ ლარი და 2019 წელს 234,8 მლნ ლარი. რაც შეეხება სადაზღვევო კომპანიების წმინდა მოგებას, შესაბამისად წლების მიხედვით მისი მნიშვნელობებია 20,3 მლნ ლარი, 42,2 მლნ ლარი და 25,2 მლნ ლარი. მონაცემების მიხედვით უკუგების ნორმამ კაპიტალზე 2017 წელს შეადგინა 13,2%, 2018 წელს 19% და 2019 წელს 10,7%. 2018 წელს კაპიტალზე უკუგების ნორმა გაიზარდა, ხოლო 2019 წელს მისი შემცირება ძირითადად სადაზღვევო სექტორის წმინდა მოგების შემცირებამ გამოიწვია. 2018 წელს ეკონომიკური განვითარებისა და თანამშრომლობის წევრ ქვეყნებში უკუგების ნორმა კაპიტალზე იყო დადებითი, რაც იყო შედეგი ძლიერი ანდერრაიტინგის პოლიტიკისა.

1993 წელს ქეროლმა მოახდინა ქოულინგისა და ვოთერსონის თეორიული შეფასების მოდიფიცირება და განსაზღვრა მზღვეველის მოგების მარჟა- PM, როგორც:

$$PM = \frac{\text{მოგება/შემოსავალი} - (\text{სადაზღვევო პრემია} - \text{ზარალები} - \text{ხარჯები} + \text{ინვესტიციები})}{\text{სადაზღვევო პრემია}} = 1 - LR - ER + ROI$$

სადაც - LR არის ზარალიანობის კოეფიციენტი, ER ხარჯების კოეფიციენტი და ROI უკუგება ინვესტიციებზე. შეგვიძლია მოვახდინოთ ქეროლის მოგების მარჟის მოდიფიცირება და გავზომოთ სადაზღვევო

ბაზრის მომგებიანობა. სპეციფიკური მონაცემების არსებობა, რომელიც დაკავშირებულია სადაზღვევო კომპანიების ხარჯებთან და ინვესტიციებზე უკუგების განაკვეთთან ხელს გვიშლის საერთაშორისო მასშტაბით შედარებისთვის გამოვიყენოთ.

დასკვნა. საზოგადოების მხრიდან სადაზღვევო სისტემისადმი ნდობის განმტკიცებისა და ზოგადად სადაზღვევო სისტემის სტაბილური განვითარებისთვის უდიდესი მნიშვნელობა აქვს სადაზღვევო კომპანიების ფინანსურ მდგრადობას, რომლის შეფასების ეფექტიან ინსტრუმენტს მომგებიანობის ინდიკატორები წარმოადგენენ. შეიძლება გამოვიყენოთ სხვადასხვა საერთაშორისოდ აღიარებული ინდიკატორი, რომელთა შორის აღსანიშნავია უკუგების ნორმა აქტივებსა და კაპიტალზე, ზარალიანობის, ხარჯებისა და კომბინირებული კოეფიციენტები. საქართველოს სადაზღვევო კომპანიებისთვის აღნიშნული მაჩვენებლები მიუთითებენ, რომ ისინი ხასიათდებიან ზოგადი ეფექტიანობით და სტაბილურობით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. შათირიშვილი ჯ., კაკაშვილი ნ., სადაზღვევო საქმე, თბ., 2012;
2. საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსის 2017 წლის 20 ოქტომბრის ბრძანება N26. „ მზღვეველის მიერ ანგარიშებისა და გარეაუდიტორული დასკვნის გამოქვეყნების ფორმისა და წესების დამტკიცების შესახებ“, თბილისი, 2017.
3. საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური, სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები 2017-2019 წლები;
4. Pope, Nat, and Yu-Luen Ma. “The Market Structure: Performance Relationship in the International Insurance Sector.” The Journal of Risk and Insurance, vol. 75, no. 4, 2008, pp. 947–966
5. www.jstor.org/stable/25145317, გადამოწმებულ იქნა: 7/05/2020;
6. W. Jean kwo, Leigh wolfram, Analytical Tools for The Insurance Market and Macro-prudential surveillance, OECD journal: Financial Market Trends, Volume 2016/1, 2016
7. <https://www.oecd.org/pensions/Analytical-tools-insurance-market-macro-prudential-surveillance.pdf>, გადამოწმებულ იქნა: 7/05/2020;
8. <https://www.insuranceopedia.com/definition/71/expense-ratio>, გადამოწმებულ იქნა:7/05/2020;
9. <http://www.oecd.org/daf/fin/insurance/Global-Insurance-Market-Trends-2019.pdf>, გადამოწმებულ იქნა: 7/05/2020.